

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 104 ANUL XXI.

Sabiu, in 30 Decembre 1873. (11 Ian. 1874.)

Telegrafulu ese de doue ori pre septemana: Duminec'a si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditiu'a foiei pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate c'atra espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte parti ale Transilvaniei pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. lera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru prinu. si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru int'a ora cu 7 cr. sirula, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetite cu 3 1/2 cr. v. a.

Invitare de prenumeratiune

la

„Telegrafulu Romanu“

Cu inceputulu anului 1874, se deschide prin acest'a prenumeratiune noua la acesta foia.

„Telegrafulu Romanu“, va esi ca si pana acum de doue ori pe septamana Joi'a si Duminec'a, inse in formatu mai mare.

„Telegrafulu Romanu“ va aduce in frunte articuli de fondu, seu deca suntu cercularie si ordinatiuni oficieli bisericesci, indata dupa aceste; notitie scurte despre lucruri de insemnatate politica si bisericesca; tractate politice, sociale seu bisericesci; reviste de diurnale; corespundintie; varietati; raporturi de pre la tribunale; notitie despre pretiuri din piatia; va ave si „locu deschisu“ pentru afaceri private de interesu publicu si locu pentru anuntiari. Se intielege de sine ca nu-i va lipsi nici foisior'a.

Litere noue inca se voru procura catu mai curand asi incatu totu exteriorulu sa fia placutu.

Pretulu abonamentulu pre anulu intregu e:

Pentru Sabiu 7 fl. pe 1/2 de anu 3 fl. 50 xr., pe 1/4 anu 1 fl. 75 xr. v. a.

Pentru Monarchi'a austro-unguresca pre anu 8 fl. pe 1/2 anu 4 fl. pe 1/4 anu 2 fl. v. a.

Pentru Romani'a si strainatate, pe anu 12 fl., pe 1/2 anu 6 fl., pe 1/4 anu 3 fl. v. a.

DD. abonanti suntu rugati a nu intardia cu tramiterea prenumeratiunilor.

Adresele ne rugamu a se scrie curatu, si in locu de epistole de prenumeratiune recomandamu on. publ. avisurile postale, (Posta-Utalvány. — Post-Anweisung.) ca impreunate cu spese mai putiene si ca mai sigure pentru inaintarea baniloru de prenumeratiune la

Editor'a „Telegrafulu Romanu“ in Sabiu.

Telegrama.

Caransebesiu 10 Ianuariu n. Generalulu Traianu Doda e alesu deputatu dietale cu aclamatiune. Entusiasmu generalu. Alegatorii presenti preste 6000. De sera serenada imposita.

La proiectulu pentru nou'a arondare a municipieloru.

Sabiu, 29 Dec. n. 1873.

(II.) Atatu pres'a germana de aici, catu si unii corifei ai natiunei sasesci se facu a nu-si poté esplica, ba si esprimara chiaru si mirarea, ca cum se poté si de unde vine, ca pre candu ei si chiaru o mare parte a diurnalisticii magiare insesi, se va ieta de perire asup'a proiectulu pentru nou'a arondare a municipieloru si tanguiescu din poteri perderea drepturiloru de atatea sute de ani ereditate si de atatia regi si atatea regime serbatoresce garantate, — noi romani in genere — si acesti din fundulu regiu, carii dupa parerea d-loru — ca a cincea rota la caru, — suntemu asemenea partasi la atatea beneficii ale „tieri sasesci“, in specie, ne arelamu atatu de indiferenti fatia cu pericolu si perderile ce ne amenintia, pre candu chiaru si existintia aceluor doue singure municipie romane a districteloru N a s e u d u si F a g a r a s i u e prin proiectulu acel'a decretata de stiosa dintre cei vii?!

Noi, si anume noi romani din fundulu regiu, la ingrigirea atatu de parit'esca a confratiloru sasi,

nu le potemu raspunde alti'a, decatu ii indrumamu sa mai cet'esca si procet'esca inca odata program'a nationale sasésca din M-diasiu, si tote proiectele pentru organizarea fundulu regiu, substernute atatu mai inainte catu si acum de curendu regimulu; si neaflandu ei dupa o judecata impartiale responsulu la intrebare, intr'ensele atunci sa mai ia intru ajutoriu si „causa romana“ edata de comitetulu conferintiei nationale Sabiiane din 5—6 Maiu, la an. 1872, si apoi in comparatiunea octeloru acestora voru afla responsulu gat'a.

Proiectulu pentru nou'a arondare a municipieloru, reu cum e, se apropia totosi mai multu de principiile espuse in operatulu comitetulu conferintiei nationale Sabiiane din 5—6 Maiu 1872, decatu de cele ale programeloru si reprezentatiuniloru confratiloru sasi; si de-si e intru adeveru apesatoriu pentru totu ce nu se numesce magiaru, basedia celu putienu pre principie mai moderne, care astadi in aplicarea loru ne apesa pre toti cari nu suntemu magiari asemenea, cu tempulu inse potu ca sa devina si salutarie pentru noi, pre candu principiile conducetorie ale operateloru nationale sasesci, cochetedia si astadi cu evulu mediu, si cauta a asigura existintia nationale sasésca in singura si eschisiv'a indreptare a sasiloru in fundulu regiu.

E dreptu ca romani perdu in sensulu proiectulu pentru nou'a arondare a municipieloru si cele doue singure municipie romane, N a s e u d u l u si F a g a r a s i u l u; dara acest'a inca totu e unu reu mai micu, decatu perderea indreptatiei nationale pre teritoriulu tuturor municipieloru existande seu de nou creande, dupa cum o vedemu acest'a astadi in districtulu Fagarasiului. — Si acestu reu din urma ne amenintia pre toti cari nu suntemu magiari asemenea; pentru ca e o intrebare care astadi inca nimenea nu o poté resolvi: ca avorvu ore confratii sasi chiaru si in comitatele acelea de nou creande, alu caroru oficiolatu se va afla in Brasiovu seu Sabiu, seu chiaru in cetatile acestea ca municipii, mai multe seu chiaru numai atatea drepturi nationale, cate potu ave individii cutarei alte nationalitati?

Se poté presupune ca nu; apoi atunci vomu vedé, ca ce fatia va lua eschisiv'a indreptatie nationale sasésca, chiaru in asiá numita „tierra sasésca“!

Institutionile cele mai ruginite ale evulu mediu si intr'aceste drepturile cele maiestrite de reprezentantia ale cetatiloru si locuriloru pretoriale, asup'a intregi celei-lalte populatiuni din municipiu si cu acestea si tutorisarea — le spala proiectulu celu nou de arondare; acest'a in sine e pentru noi unu profitu si totu deodata unu progresu cu atatia mai de insemnatate, cu catu sasi tienu si estadi mortisii la ele ca la sant'a scriptura.

Pre calea acest'a retrograda carea tientesce spre detrimentulu nostru, nu-i potemu si nu-i vomu poté acompania nici candu pre conlocutorii sasi. Ei era sa aléga altu punctu de manecare, tientitoriu spre salutea comuna; si atunci cu bucuria conlocramu cu densii. — Dara nu o au facut'o; ei s'au pusu pre unu terenu pentru noi ostile si prin acest'a au suprimatu ei insesi bazea unei intielegeri intre noi!

Acum dora se voru convinge, ca pasii loru de pana acum au fostu gresiti; si reconoscendu acest'a usioru aru poté urmá o indreptare!

Pre terenulu eschisivitatiei, nici candu nu se potu intalni poporele; si din ce unu poporu mai multu si iubesc drepturile sele, dintr'at'a mai multu trebuie sa stimedie si drepturile altui poporu, presupunendu ca si acest'a si iubesc totu atatia drepturile sele!

Nationalitatea magiara in comitatulu Unedórei

in Decembre.

Sub acestu titlu au estu mai de une-dile in nr. 49 din „Vasárnapi Ujság“, o corespundintia a inspectorelu districtualu de scóle p. L. R e t h i, lu recomandamu fiesce-carui romanu spre cetire, nu pentru ca aru merita cetirea, — oaci nu contiene decatu o multime de neesactitati, mai ni vine a dice secaturi, ci pentru ca sa conósca si publiculu nostru program'a dlui R., sa-lu conósca si pre d-sea in calitate de inspectoru scol., nu din audite, nu dupa vorbele unor'a si altor'a, ci dupa insesi vorbele d-sele.

D. R. a venitu aci in acestu comitatu de cateva luni de dle, se tanguesce amaru, ca dintre circa 190,000 locuitori ce se afla aci in acestu comitatu, — in loculu nascerei Huniadestiloru, abia numai ca vre-o 8000 — mai vorbescu limb'a magiara; apoi mai escamotandu totu dlu R.: si istoria, ni spune, ca demultu — tare demultu, adeca tocmai pre tempulu Arpadiloru, aci aru fi locuitu mai multi unguri decatu romani, (több magyar mint oláh), dara acesta multime de unguri s'a cam mai romanisatu, si ca in ce chipu s'a romanisatu (mikép oláhosodtak el) acest'a se mai poté observá dealungulu comitatulu inca si in dlu'a de astadi.

Asiá intre altele: in comun'a curatu romana Silvasiulu-superioru, d. R. nu sciu de unde a aflatu ca locuitorii de aci, de-si nu sciu unu cuvintielu baremu din unguresca, — aru fi de origine magiari, si ca s'aru numi ei pre sine „scithei“. (?) Firesce ca acesta numire numai dlu R. a audit'o, — carele n'a fostu paremi-se nici candu in acea comuna, si unde de li-ai spune bietiloru ómeni ce numire li-a datu d. R. — s'aru mira si ei, si aru ride dopa cum ridu toti — cati au cetitu acea corespundintia. — Dara lasu ca totu aci — in acesta comuna are sa se faca tréba buna, — adeca scóla comunalá, unde d. R. are cutediarea a afirmá ca locuitorii insii — au cerutu scóla unguresca dicendu ca nu le trebuie scóla romanésca.

Ce abusu facu ómenii din bunetiele si simplicitatea poporulu! Cu cata cutediare se folosescu ei de ignorantia acestuia! Dá, ómenii seraci, — simplii cum i-a lasatu Ddieu, — apoi si sfasiati in doue confessiuni, — cu majoritate gr. cat. ce mai sciu ei ce feliu de scóla vrea domni sa le faca? faca-le ori-cum — deca tocmai este ca sa se faca, — numai bani sa nu le céra.

Si ce ni mai spune inca dlu R. in „Vas. Ujs.“? Ni insira o multime de comune, cu nume, cu terminatiune curatu romanésca, si unde locuitorii toti suntu romani curati, d-lui si pre aceste comune vrea sa le tréca in registrulu comuneloru unguresci, — seu celu putienu afirmandu ca aci odinóra au trebuitu sa fia multi unguri; si asiá scrutandu originea unguiriloru din acestu comitatu, scóte numerulu acestora dupa origine la 50,000 suflete. Deca dlu R. in scurtu tempu sciu orca numerulu magiariloru la o cifra atatu de consideravera, — adeca dela 8000, — la 50,000, apoi tienu minte ca preste cati-va ani n'o sa mai remana in comitatulu acest'a nici unu picioru de romanu. — Si pentru ca dlu R. sa demonstre, ca intr'adeveru unguri de aci s'au romanisatu, dara vedeti sangele nu se face apa, ei totu se tienu de ras'a unguresca, dovedesce acest'a cu acei romani, cari la ocaziunea alegerei de deputati dietali totu-déun'a stau pre partea unguiriloru.

Bine dle R.! dara candu amu alesu noi romani deputati dietali? La an. 1863! — De atunci incóce cercustarile s'au schimbatu si pasivitatea nostra — inca a lasatu poporulu, ca sa-lu exploatedie, sa-lu traga si impinga, cine, candu — si in catr'o vrea. Si deca acei romani — cu deosebire nobilii

